

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد
رشته برنامه ریزی آموزشی

ارزشیابی فرایند آموزشی دانشگاه پیام نور بهشهر با تاکید بر الگوی سیپ (CIPP)

استاد راهنما

دکتر یحیی مهاجر

استاد مشاور

دکتر عباس عباس پور

استاد داور

دکتر حمید رحیمیان

نگارنده

فاطمه ریاحی

اللَّهُمَّ احْمَدُكَ

چکیده

پژوهش حاضر با هدف ارزشیابی فرایند آموزشی دانشگاه پیام نور به شهر با تاکید بر الگوی سیپ (CIPP) اجرا شده است. جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق اساتید و دانشجویان دانشگاه پیام نور واحد به شهر می باشد که شامل ۴۲ رشته، ۷۸۲۹ دانشجوی، ۱۶ هیات علمی، ۲۳۰ استاد مدعو، کادر مدیریت و تجهیزات و تاسیسات آموزشی در سال ۱۳۸۸-۸۹ می باشد. با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده، نمونه آماری ۲۴۰ نفر از اساتید و دانشجویان می باشد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته می باشد. پژوهش حاضر از نوع پژوهشهای توصیفی بشمار می آید. در تحلیل و تفسیر داده ها از آمار توصیفی (میانگین، انحراف استاندارد و خطای انحراف استاندارد) استفاده و به تجزیه و تحلیل داده های بدست آمده پرداخته شد و به سوالات تحقیق پاسخ داده شد. نتیجه حاصل از این پژوهش این است که فرایند آموزشی دانشگاه مورد نظر با توجه به الگوی سیپ در سطح نسبتاً مطلوبی قرار دارد.

کلید واژه ها: ارزشیابی، فرایند آموزشی، ارزشیابی فرایند آموزشی، دانشگاه پیام نور، الگوی سیپ

تقدیم به

دستان پر مهر مادرم که وجودش برایم همه آرامش و وجودم برایش همه رنج

به پدرم که می بخشد بی دریغ و دوست می دارد بی چشمنداشت

و خواهران شایسته و شکیبا.

تشکر و قدردانی

خدارا سپاس می گویم که بر این بنده حقیر منت نهاد و این توفیق رانصمیم کرد تا یکی دیگر از مدارج علمی را طی نموده و به پایان برسانم. در اینجا بر خود لازم و بایسته می دانم که مراتب سپاس، تشکر و قدردانی فراوان خود را نثار استادان محترمی که انجام این پژوهش حاصل کمک های بی دریغ آنان است، نمایم.

استاد گرانقدر و بزرگوارم جناب آقای دکتر یحیی مهاجر که زحمت راهنمایی این رساله را تقبل فرمود و با راهنمایی ها و کمک های دقیق و بسیار مفید و ارزشمندشان، مرا مرهون لطف بی دریغ خود قرار دادند. استاد ارجمندم جناب آقای دکتر عباس عباس پور که به عنوان استاد مشاور، همراه با راهنمایی های مفید خود مرا یاری نموده اند و جناب آقای دکتر حمید رحیمیان که زحمت داوری این پژوهش را کشیده اند. و بسیاری از دوستان که به روش های مختلف، در اجرای هرچه بهتر این رساله، از همکاری بی شائبه ی آنان بهرمنند بودم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: کلیات تحقیق	
۱	مقدمه
۲	بیان مسأله
۵	اهمیت و ضرورت تحقیق
۷	اهداف تحقیق
۷	سوالات تحقیق
۸	تعاریف وژها، اصطلاحات
فصل دوم: پیشینه تحقیق	
۱۲	مقدمه
۱۳	مبانی نظری پژوهش
۱۳	تعاریف و دیدگاههای ارزشیابی
۱۷	مقایسه ارزشیابی با چند مفهوم دیگر
۲۰	تاریخچه پیدایش و تحول ارزشیابی آموزشی
۲۳	نقش و ضرورت ارزشیابی در فرایند آموزش
۲۴	وظایف ارزشیابی
۲۶	انواع دسته بندی الگوهای ارزشیابی در نظام آموزشی
۳۲	ارزشیابی فرایند
۳۸	مبنای پیدایش الگوی سیپ و تاریخچه آن
۴۰	الگوی ارزشیابی سیپ

۴۲ مفاهیم و اصول بنیادی الگوی ارزشیابی سیپ
۴۲ انواع ارزشیابی در الگوی سیپ
۴۸ اهداف الگوی ارزشیابی سیپ
۴۹ محدودیت های الگوی ارزشیابی سیپ
۴۹ پیشینه تحقیق
۵۰ ارزشیابی در آموزش ایران
۵۹ تحقیقات خارجی ارزشیابی آموزش عالی
۶۲ نگاهی به دانشگاه پیام نور
۶۲ تاریخچه آموزش از دور در ایران
۶۳ اساسنامه دانشگاه پیام نور
۶۳ اهداف تأسیس دانشگاه پیام نور
۶۴ وظایف دانشگاه پیام نور
۶۶ جایگاه حقوقی
۶۶ منابع مالی
۶۶ دوره ها و مدارک تحصیلی
۶۷ گزینش دانشجو
۶۸ رسانه های آموزشی
۶۹ نظام آموزشی
۶۹ نگاهی به دانشگاه پیام نور بهشهر
	فصل سوم: روش شناسی پژوهش
۷۷ مقدمه

۷۷ روش پژوهش
۷۸ جامعه آماری پژوهشی
۷۸ نمونه تحقیق
۷۸ ابزار گردآوری اطلاعات
۷۹ ویژگی های فنی ابزار گردآوری داده ها
۸۱ مراحل اجرای پژوهش
۸۱ تعیین عوامل و نشانگر های مورد ارزشیابی
۸۲ طراحی و تدوین ابزارهای اندازه گیری
۸۲ گردآوری داده ها و تجزیه و تحلیل آنها
۸۳ روش تجزیه و تحلیل داده ها

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته ها

۸۶ مقدمه
۸۶ تجزیه و تحلیل سوالات پژوهش
۸۶ سوال اول پژوهش
۹۴ سوال دوم پژوهش
۱۰۱ سوال سوم پژوهش

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

۱۰۷ مقدمه
۱۰۷ خلاصه ای از نحوه اجرای تحقیق
۱۰۸ بررسی نتایج
۱۱۳ بحث و نتیجه گیری کلی

۱۱۴ محدودیت های تحقیق
۱۱۵ پیشنهادات تحقیق
۱۱۷ منابع و مآخذ
۱۲۲ پیوست

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۷۰ جدول آمار سال تحصیلی ۸۹-۹۰
۸۳ جدول ۱-۳، ارزش های عددی مقیاس لیکرت
۸۷ جدول ۱-۴- عوامل و معیار های کیفیت فرایند یاددهی - یادگیری
۸۹ جدول ۲-۴: شاخص های توصیفی مربوط به ارزیابی فرایند یاددهی - یادگیری دانشگاه پیام نور بهشهر در بعد کیفیت مدرس
۹۱ جدول ۳-۴: شاخص های توصیفی مربوط به ارزیابی فرایند یاددهی - یادگیری دانشگاه پیام نور بهشهر در بعد کیفیت دانشجو
۹۳ جدول ۴-۴: شاخص های توصیفی مربوط به ارزیابی فرایند یاددهی - یادگیری دانشگاه پیام نور بهشهر در کل (کیفیت مدرس و دانشجو)
۹۴ جدول ۵-۴. عوامل و معیار های کیفیت فرایند ساختی - سازمانی
۹۶ جدول ۶-۴: شاخص های توصیفی مربوط به ارزیابی فرایند ساختی - سازمانی دانشگاه پیام نور بهشهر در بعد کیفیت برنامه ریزی
۹۸ جدول ۷-۴: شاخص های توصیفی مربوط به ارزیابی فرایند ساختی - سازمانی دانشگاه پیام نور بهشهر در بعد کیفیت مدیر گروه
۱۰۰ جدول ۸-۴: شاخص های توصیفی مربوط به ارزیابی فرایند ساختی - سازمانی دانشگاه پیام نور بهشهر در کل (کیفیت برنامه ریزی و مدیر گروه)

جدول ۹-۴. عوامل و معیار های کیفیت فرایند پشتیبانی ۱۰۲

جدول ۱۰-۴: شاخص های توصیفی مربوط به ارزیابی فرایند پشتیبانی (تجهیزات و امکانات) دانشگاه پیام نور بهشهر. ۱۰۴

فهرست نمودار

عنوان	صفحه
نمودار ۱-۴ نمودار شاخص های توصیفی مربوط به ارزیابی فرایند یاددهی - یادگیری دانشگاه پیام نور بهشهر در بعد کیفیت مدرس.....	۹۰
نمودار ۲-۴. نمودار شاخص های توصیفی مربوط به ارزیابی فرایند یاددهی - یادگیری دانشگاه پیام نور بهشهر در بعد کیفیت دانشجو.....	۹۲
نمودار ۳-۴. نمودار شاخص های توصیفی مربوط به ارزیابی فرایند یاددهی - یادگیری دانشگاه پیام نور بهشهر در کل (کیفیت مدرس و دانشجو).....	۹۳
نمودار ۴-۴. نمودار شاخص های توصیفی مربوط به ارزیابی فرایند ساختی - سازمانی دانشگاه پیام نور بهشهر در بعد کیفیت برنامه ریزی.....	۹۷
نمودار ۵-۴ نمودار شاخص های توصیفی مربوط به ارزیابی فرایند ساختی - سازمانی دانشگاه پیام نور بهشهر در بعد کیفیت مدیر گروه.....	۹۹
نمودار ۶-۴ نمودار شاخص های توصیفی مربوط به ارزیابی فرایند ساختی - سازمانی دانشگاه پیام نور بهشهر در کل (کیفیت برنامه ریزی و مدیر گروه).....	۱۰۱
نمودار ۷-۴ نمودار شاخص های توصیفی مربوط به ارزیابی فرایند پشتیبانی (تجهیزات و امکانات) دانشگاه پیام نور بهشهر.....	۱۰۵

فصل اول

کلیات تحقیق

در قرن حاضر با تعارضات و بحران های اجتماعی و اقتصادی شدیدی رو به رو هستیم به خصوص در کشورهای جهان سوم و توسعه نیافته این بحران جدی تر است. آموزش این توانایی را دارد تا برای بهبود و پیشرفت کشورهای توسعه نیافته زمینه ی لازم را فراهم سازد و سیاست های لازم برای مقابله با این بحران جهانی و بحران های منطقه ای و ملی را اتخاذ نماید (لوئیز، ۱۹۹۰ به نقل از سهرابی، ۱۳۸۴) هنگامی که به روند تکامل کشورهای توسعه یافته توجه می کنیم همواره شاهد ارتباط نزدیک بین آموزش، پژوهش علمی و رشد فناوری از یک سو و پیشرفت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی از سوی دیگر می باشیم. امروزه نیروی انسانی متخصص عامل مهمی و اساسی در فرایند رشد و توسعه اقتصادی- اجتماعی- فرهنگی و سیاسی کشورها به حساب می آید به همین دلیل سرمایه گذاری و ارزش نهادن به تربیت نیروی انسانی متخصصاً در کشورهای در حال توسعه از اهمیت خاصی برخوردار است. تربیت نیروی انسانی متخصص، از وظایف اصلی نهادهای آموزشی، به ویژه آموزش عالی است. آموزش عالی نقش ارزنده ای در تربیت نیروی انسانی مورد نیاز و افزایش کیفیت نیروی انسانی موجود دارد و توسعه فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی به صورت مداوم نیازمند گسترش و نوسازی آموزش عالی است. از سوی دیگر محدودیت های نظام آموزش عالی کشورمان و افزایش تقاضای آموزش عالی و استقبال عمومی به آن باعث شده است که سالانه ۱/۵ میلیون نفر داوطلب آموزش عالی باشند. در صورتی که نظام آموزش عالی کشورمان توانایی جذب بیش از ۱/۴ (یک چهارم) آن را ندارد و به دلیل ساختار جمعیتی کشورمان چنانچه راههای جدیدی برای افزایش دسترسی به آموزش عالی فرا روی متقاضیان قرار نگیرد سایر افراد باید از حقوق اولیه خود یعنی آموزش چشم پبوشند. در چنین شرایطی با توجه به افزایش تقاضای آموزش عالی و پذیرش این مساله که آموزش علاوه بر اینکه حقوق اولیه اجتماعی هر فرد است، پیش نیاز توسعه پایدار هم می باشد. بنابراین بایستی به دنبال راهکارهایی به منظور گسترش و تنوع بخشیدن به نظام آموزش عالی کشورمان باشیم. یکی از این راهکارها توسعه نظام آموزش باز و از راه دور می باشد. در نظام آموزش از راه دور غالباً از شیوه ی آموزش کتاب محور استفاده می شود و آموزش کتاب محور آموزشی است که عمدتاً به کتاب و سایر منابع از پیش تعیین شده وابسته است (سیف، ۱۳۷۱، ص ۲۳).

در آموزش کتاب محور آموزشی است که یادگیرنده، با شخص معلم سروکار ندارد بلکه با دانش وی در آموزش وی که به صورت کتاب درآمده رو به روست (سیف، ۱۳۷۱)، مواد آموزشی چاپی، برنامه های آموزش رادیویی و تلویزیونی، منابع و وسایل کمک آموزشی مانند کتابخانه و آزمایشگاه عناصر عمده ی این نظام آموزشی را تشکیل می دهند (دانشگاه آزاد ایران، ۱۳۷۵).

یادگیری در این نظام آموزشی به مکان و زمان خاصی محدود نیست، بنابراین یادگیرندگان می توانند در هر فرصتی به یادگیری بپردازند (سیف، ۱۳۷۱)، بنابراین با استفاده از نظام آموزش از راه دور می توان موجبات کاهش نسبت استاد به دانشجو، کاهش فضای آموزشی مورد نیاز کاهش هزینه سرانه و کاهش مهاجرت و جابه جایی دانشجو را فراهم ساخت (ظهور، ۱۳۷۳). اما آنچه بیشتر حائز اهمیت است ثمره واقعی این نظام است و مهمتر اینکه بدون ارزشیابی از نظام نمی توان ثمره ی واقعی آن را مشخص کرد از این جهت لازم است که به ارزشیابی از این نظام در سراسر جهان پرداخته شود. ارزشیابی ابزاری است که می تواند آموزش را از حالت ایستا به حالتی پویا تبدیل کند. ارزشیابی برنامه های آموزشی در شناخت نقاط قوت و ضعف برنامه ها، نیازهای موجود، راههای حفظ نقاط قوت و پیشنهادات لازم جهت حذف نقاط ضعف، نقش موثری دارد؛ و در تعیین نتایج برنامه های آموزشی و لزوم بازنگری آنها کمک کننده است و در نهایت موجب تحول در آموزش و ارتقا کیفی برنامه می گردد. در کشور ایران نیز مدتی است که آموزش از راه دور مدنظر قرار گرفته شده است. و عده ای با عزم و اراده و پشتکار همت گمارده و نظام آموزش از راه دور را تاسیس کردند حال جهت آگاهی و کمک به تحقق اهداف فوق باید از طریق یافتن مشکلات و موانعی که به سر راه این نظام قرار گرفته و با تلاش جهت چاره جویی آن موجبات افزایش کارایی و ارتقا کیفیت آن را فراهم ساخت و ارزشیابی چاره ی آن است.

۱-۲- بیان مسئله

آموزش مهمترین وسیله ی تعالی پایگاه فرهنگی و ارتقا ظرفیت ادراک انسان و جامعه و دستیابی به آرمان های توسعه اقتصادی، عدالت اجتماعی، قانونمندی و نظم پذیری در عصر حاضر است. وقتی که شیوه ی مرسوم آموزش که حضوری، سنتی یا چهره به چهره نامیده می شود، به عنوان ابزار دستیابی به اهداف فوق انتخاب می شود مشکلات عدیده ای بروز می کند و ناتوانی آن نظام آموزشی در پاسخگویی به

¹.Evaluation

نیازهای آموزشی روز بر ملا می شود. تجربه تاریخی نشان می دهد که از وسایل متعددی می توان برای آموزش استفاده کرد و ضرورتی ندارد همواره آموزش را مترادف با کلاس و استاد و یا آموزش دهنده دانست بلکه می توان در فرایند آموزش از وسایل دیگری همچون کتب خودآموز، انواع نوارهای صوتی و تصویری برنامه های رادیویی و تلویزیونی، کیت های آموزشی و آزمایشگاهی، تدریس تلفنی و آموزشگرهای رایانه ای استفاده کرد و در مجموع نظام آموزشی صنعتی را شکل داد

متخصصان امور آموزشی و تربیتی با اطلاع از قابلیت آموزش دهی چندرسانه ای آنها را به تدریج وارد جریان آموزش کرده و طراحی نظام آموزشی مفید، جامع، انعطاف پذیر، چندبعدی و صنعتی شده ای به نام «آموزش باز»^۲ یا «آموزش از راه دور»^۳ پرداختند. دانشگاه پیام نور نیز جزئی از این سیستم آموزشی است که با ارائه برنامه های آموزش خاص تلاش می کند تا با آرمان «آموزش عالی برای همه کس، همه جا و همه وقت» بر توان های علمی و فکری و تخصصی آحاد جامعه بیافزاید و آنها را به صورت مولدتر و با کارایی بیشتر در اختیار قرار دهد. اهدافی که دانشگاه برای تحقق آنها بنیان یافته عبارتند از:

- ارتقای سطح علمی و فرهنگی جامعه
- گسترش فرصت های آموزش عالی در سراسر کشور
- زمینه سازی ادامه تحصیل برای کارمندان، بانوان خانه دار و افرادی که ادامه تحصیل در نظام آموزش حضوری برای آنها مقدور نیست.
- افزایش ظرفیت پذیرش دانشگاهها با استفاده از نیروها و امکانات بالقوه جامعه.
- تربیت بخشی از نیروهای متخصص مورد نیاز کشور
- آموزش مستمر و روزآمد ساختن دانش برخی از نیروهای کارآمد جامعه
- کاهش هزینه های سرانه آموزش عالی نسبت به نظام حضوری

با عنایت به اهداف و اهمیت «دوره آموزش پیام نور» به عنوان سنگ بنای تربیت نیروی انسانی ماهر و نیمه ماهر در کشور ضروری است نسبت به شناسایی این نظام اقدام کرد و برای نقص ها و کاستی های آن چاره ای اندیشید. به عبارت دیگر جهت تسهیل به این مهم باید بستر اجرای آن را که همان آموزش پیام نور می باشد، شناخت تا با تشخیص کمبودها و شغف های موجود آنها و با توجه به معیار مناسب، کیفیت

^۲.Open Learning

^۳.Distance Education

آنها را بررسی کرد. این مهم در سایه یک ارزشیابی کارآمد ممکن خواهد بود بنابراین ضرورت دارد واحدهای نظام آموزشی پیام نور موردنظر مورد ارزیابی قرار گیرد تا بر اساس نتایج توان آنها را بهبود بخشید. جهت دستیابی به این امر باید از الگویی استفاده کرد که امکان به کار گرفتن آن در سطح دانشگاه فراهم باشد به عبارت دیگر بتوان آن را با توجه به شرایط نظام جدید منطبق ساخت.

به عبارت دیگر الگویی مناسب باید این امکان را فراهم سازد تا براساس نتایج آن نقاط قوت و ضعف فرصت ها و عوامل بازدارنده بهبود کیفیت را مشخص نموده و با تقویت جنبه های مثبت و رفع نارسایی ها، امکان ایجاد تحول و اصلاح گردش کار در دانشگاه را فراهم آورد. می توان امیدوار بود که استقرار سازوکار ارزشیابی در ساختار نظام آموزش از راه دور به هدایت برنامه ریزی آموزشی کمک می کند و نیز در پاسخگویی به نیازهای جامعه موثر خواهد بود. به کمک این سازوکار می توان به ارتقا کیفیت آموزشی در موسسات آموزشی به ویژه موسسات وابسته به آموزش از راه دور کمک نمود و با توجه به نیازهای جامعه و فراگیران، آموزش از راه دور را از پویایی لازم برخوردار کرد. بنابراین مسئله موردنظر در این پژوهش ارزشیابی فرایند دانشگاه پیام نور واحد بهشهر می باشد. جهت طراحی این ارزشیابی از الگوی سیپ^۴ استفاده شده است. در این مطالعه به منظور بررسی دقیق تر تنها به ارزشیابی فرایند برنامه های آموزشی پرداخته شده است تا با بهره گیری از نتایج آن ضمن ایجاد موقعیت برای دست اندرکاران آموزش پیام نور این واحد برای آگاهی از وضعیت موجود، امکان مقایسه وضعیت موجود با حد مطلوب انتظارات را فراهم کرد و در نهایت با استفاده از یافته های پژوهش و پس از مشخص شدن نیازها و شبه نیازهای دانشگاه جامعه مورد مطالعه، به ارائه راهکارها و پیشنهاداتی برای بهبود وضعیت موجود دانشگاه جامعه ی موردنظر، در سطح هریک از عوامل مرتبط با بخش های درون دادی، فرایندی با برون دادی پرداخته شود. امید است بتوانیم ضمن کسب تجارب مفید در این راه گامی هرچند ناچیز برداشته و به جامعه علمی کشور خدمت نماییم.

^۴ الگوی سیپ CIPP شامل زمینه (Context) ، درون داد (input) ، فرایند (Process) و برون داد یا محصول (Product) است لازم به توضیح است که محقق با مطالعه ی انواع الگوهای ارزشیابی آموزشی از قبیل الگوهای هدف گرا، مدیریت گرا، مصرف گرا، الگوی ارزشیابی سیپ را که دارای ویژگی هایی همچون نگاه جامع و بهره گیری از نگرشی نظامند ارزشیابی (اسریل، ۲۰۰۲، ۹۴) و متناسب بودن با علاقه ی پژوهشگر می باشد. جهت ارزشیابی فرایند دانشگاه پیام نور بهشهر انتخاب نمود.

۱-۳- اهمیت و ضرورت مسئله:

بهبود عملکرد نظام آموزشی مستلزم تشخیص درست نقاط ضعف و قوت آن می باشد. تا بر مبنای آن در راستای استفاده متناسب از فرصت همت گمارد و بتوان به سمت بهبود عملکرد سازمانی گام برداشت. هر موسسه آموزشی باید هماهنگ با پیشرفت ها و تحولات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور توسعه یابد و اهداف، رسالت ها و برنامه ریزی های خود را متناسب با نیازهای فراگیران، جامعه و تحولات جهانی ارتقا بخشد برای دستیابی به این مهم ضرورت دارد از کم و کیف فعالیت ها، شناخت حاصل نمود. ارزشیابی می تواند اطلاعاتی را به دست دهد که معلوم کند نیل به چه هدف هایی با موفقیت صورت گرفته و چه هدف هایی برآورده نشده است. در این راستا، اهمیت ارزشیابی آموزشی در آموزش و پرورش در این است که نتایج آن به صورت بازخورد^۵ به برنامه آموزشی مجدداً تزریق می شود تا بدین ترتیب تغییرهای لازم و اساسی در متن برنامه ایجاد شود (هومن، ۱۳۷۵، ص ۲۶). دلایل اهمیت ارزشیابی هم تخصصی و هم سیاسی است مسئولان برنامه ریزی

و مدیران حرفه ای سعی بر اجرای بهتر ارزشیابی و اثربخشی بیشتر برنامه های خود دارند سیاستمداران انتظار دارند که ارزشیابی ها موجبات مسئولیت پذیری بیشتر افراد را فراهم آورده و به دلایل فوق ارزشیابی پروژه و برنامه ها ضرورت دارد (بولا، ۱۳۷۵، ص ۹) انسان پیوسته درصدد ارزشیابی اعمال و تجربه های گذشته خود بوده تا عملکرد خویش را رضایت بخش کند و به وسیله بهبود بخشیدن به عملکرد خود، آینده بهتری را رقم بزند؛ از این رو نه تنها افراد بلکه سازمان ها و جوامع نیز جهت بهبود وضعیت خود و پویایی آن نیازمند ارزشیابی می باشند. در برنامه ریزی توسعه نظام آموزشی، داشتن یک نظام ارزشیابی از اهمیتی خاص برخوردار است. زیرا رشد و تکامل یک نظام آموزشی مستلزم اطلاع از کارآمدی آن و برنامه ریزی برای بهبودی اقدامات در جهت تحقق یافتن هدفهای آموزشی است. از آن جایی که ارزشیابی نقش یک آینه را برای نظام آموزشی ایفا می کند. تصمیم گیرندگان و دست اندرکاران زیربط می توانند تصویری از چگونگی وضع فعالیت ها به دست آورند و با استفاده از آن، تصمیمات لازم را در جهت بهبود و پیشرفت فعالیت ها برای نیل به بازدهی و در نهایت هدف های آموزشی موردنظر اتخاذ کنند. امروزه بدون تردید باید اذعان داشت که ارزشیابی به علت ماهیت و عملکرد خاص خود در هر نظام آموزشی یکی از گسترده ترین و جنجال برانگیزترین مباحث آموزشی

⁵. Feed Back

است بنابراین سازوکار ارزشیابی وسیله ای است که بدون استفاده از آن، فعالیت های آموزشی صرفاً رها کردن تیر در تاریکی خواهد بود (رمضانی، ۱۳۸۳، ص ۶۷). بدون شک، ارزشیابی باید یک فرایند مداوم و جزء جدانشدنی برنامه های آموزشی و نیز تعامل و حلقه اتصال کلیه عوامل یک برنامه آموزشی (درون داد، فرایند، برون داد) به حساب آید. بنابراین ارزشیابی آموزشی، روش مستمر و پویا برای شناسایی خطاها و کمبودهای فرایند یاددهی-یادگیری است (کدیور، ۱۳۸۲، ص ۲۴۸). واضح است که توسعه نظام های آموزشی بدون گسترش کمی و کیفی بسترهای اجرایی برنامه های آموزشی که آموزشگاه ها می باشد امکان پذیر نیست چه بسا مناسب ترین طرح ها و برنامه ها به خاطر ضعف واحدهای آموزشی به مرحله اجرا در نیاید. یکی از دلایل این امر عدم توجه به نظام ارزشیابی کارآمد است در هدف ارزشیابی مانند نظارت و گردآوری اطلاعات جهت بهبود بخشیدن به فرایند برنامه ریزی است (گروه مشاوران یونسکو، ۱۳۸، ص ۵۰). متأسفانه در سالهای گذشته نگاه تک بعدی و بعضاً غیرعلمی به ارزشیابی و استفاده ناروا از نتایج آن منجر به ایجاد نگرش های توأم با سوء ظن به ارزشیابی به ویژه در نظام های آموزشی گشته است.

پژوهش حاضر بر آن است تا با بهره گیری از الگوی سیپ که از ویژگی های عمده ی آن داشتن نگاه جامع به عوامل تاثیرگذار بر نظام هدف می باشد و تدوین چارچوب نظام مند ارزشیابی، وضعیت موجود دانشگاه پیام نور جامعه ی موردنظر را به تصویر کشاند و در انتها با ارائه برخی پیشنهادات کاربردی به دست اندرکاران زمینه تصمیم گیری صحیح و ارتقاء وضعیت جامعه ی موردنظر را فراهم آورد.

به وسیله ی ارزشیابی است که انسان مشخص می کند یک وضعیت تا چه اندازه با وضع مطلوب تفاوت دارد یک نظام چه آموزشی و غیره زمانی معتبر شناخته می شود که فاقد هرگونه کسری و کاستی باشد چه این که کسریها و کاستی ها در یک نظام به منزله ی نواقص و عیوب آن بوده و در نتیجه نتایج مطلوب به عنوان برون داد یا محصول، از آن نظام حاصل نخواهد شد. جهت برطرف کردن هرگونه نارسایی یا کاستی در یک سازمان، قدم اول تشخیص آن نارسایی است بدیهی است چیزی را نمی توان نارسایی به حساب آورد، مگر آن که ملاکی برای مقایسه وجود داشته باشد. لذا بر اساس الگوی ارزشیابی سیپ (CIPP) تشخیص ملاک های ارزشیابی و فرایندها و در این پژوهش و بررسی کیفیت موجود فعالیت ها در دانشگاه ها و مقایسه آن با ملاک های ارزشیابی زمینه اساس برنامه ریزی جهت بهبود دوره را فراهم خواهد آورد.

۱-۴-اهداف تحقیق

۱-۴-۱-هدف اصلی

ارزشیابی فرایند آموزشی دانشگاه پیام نور واحد بهشهر با تاکید بر الگوی ارزشیابی سیپ (Cipp)

۱-۴-۲-اهداف فرعی

۱-ارزشیابی فرایند یاد دهی-یادگیری دانشگاه پیام نور بهشهر

۲-ارزشیابی فرایندساختی-سازمانی دانشگاه پیام نور بهشهر

۳-ارزشیابی فرایند پشتیبانی دانشگاه پیام نور

۴-ارائه راهکارهای بهبود کیفیت در فرایند آموزشی دانشگاه پیام نور واحد بهشهر مبتنی بر الگوی

ارزشیابی سیپ (Cipp)

۱-۵-سوال های تحقیق

۱-۵-۱-سوال اصلی:

فرآیند آموزشی دانشگاه پیام نور بهشهر چگونه می باشد؟

۱-۵-۲-سوال های فرعی

فرایند یاددهی-یادگیری دانشگاه پیام نور بهشهر چگونه می باشد؟

فرایند ساختی-سازمانی دانشگاه پیام نور بهشهر چگونه می باشد؟

فرایند پشتیبانی دانشگاه پیام نور بهشهر چگونه می باشد؟

۶-۱- تعریف واژه ها و اصطلاحات

۶-۱-۱- تعاریف نظری

فرایند آموزشی^۶: جریان یاددهی-یادگیری، فرایند ساختی- سازمانی و فرایند پشتیبانی می باشد

ارزشیابی^۷: به فرایند نظام مند جمع آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات به منظور تعیین میزان تحقق اهداف گفته می شود (گی، ۱۹۹۱)

ارزشیابی آموزشی^۸: به فعالیت رسمی جهت تعیین کیفیت اثربخشی یا ارزش یک برنامه، فرآورده، پروژه، فرایند، هدف یا برنامه درسی گفته می شود (ورتن و ساندرز^۹، ۱۹۸۷)

ارزشیابی فرایند^{۱۰}: این نوع ارزشیابی به منظور تشخیص یا پیش بینی مشکلات اجرایی در جریان انجام فعالیت های آموزشی و میزان مطلوبیت فرایند اجرایی این فعالیت ها به عمل می آید (بازرگان، ۱۳۸۸، ص ۱۱۲)

الگو^{۱۱}: در اصطلاح عامه واژه، الگو یا مدل معمولاً برای هر چیز یا هر کسی که باید به عنوان سرمشق قرار گیرد استفاده می شود. الگو در ارزشیابی آموزشی متشکل از اصول طبقه بندی شده برای اجرای ارزشیابی می باشد که این اصول حاصل تجربه های گوناگون متخصصان ارزشیابی است (بازرگان، ۱۳۸۱، ص ۸۷)

الگوی ارزشیابی سیپ^{۱۲}: مدل ارزشیابی سیپ چارچوبی جامع به منظور هدایت (فرآیند) ارزشیابی برنامه ها، پروژه ها، محصولات، موسسات و سیستم های باشد (استافل بیم، ۲۰۰۲) به بیانی دیگر این مدل با استفاده از استعاره ی سیستم ها و چهار پارامتر آن (زمینه، درون داد، فرآیند و محصول) به چهار نوع ارزیابی اشاره دارد. تا اطلاعاتی را برای چهار نوع تصمیم گیری (برنامه ریزی، ساختی، اجرایی و دوباره سازی) فراهم کند. (بولا/ترجمه ی ایلی، ۱۳۷۵، ص ۴۷)

⁶. Educational Process

⁷. Evaluation

⁸. Educational evaluation

⁹. Worthen. B. R & Sanders. J. r

¹⁰. Process Evaluation

¹¹. Model

¹². CIPP Evaluation Model

نشانگر^{۱۳}: نشانگرها معرفه هایی (عینی) برای قضاوت و مقایسه اند که با بهره گیری از آنها می توان میزان کار آمدی و تحقق را (از طریق سنجش عوامل، ملاک تدوین شده) مشخص کرد. (اگاواری و کالوم ۱۹۸۸ به نقل از صالحی، ۱۳۸۴، ص ۷۶) به بیانی دیگر نشانگرها معرف عینی در سنجش عوامل تدوین شده هستند که میزان تحقق اهداف را نمایان می سازند. (زین آبادی، ۱۳۸۳)

دانشگاه پیام نور^{۱۴}: تنها دانشگاه موجود در جمهوری اسلامی ایران است که بر اساس نظام آموزش از راه دور و نظام آموزشی باز تاسیس شده و به ارائه خدمات آموزش عالی با روش دانشجو محوری اشتغال دارد. و با ارائه برنامه های آموزشی خاص تلاش می کند تا با آرمان "آموزش عالی برای همه کس، همه جا و همه وقت" بر توان های علمی و فکری و تخصصی آحاد جامعه بیافزاید. (راهنمای دانشگاه پیام نور منطقه ۹، ۱۳۸۰، ص ۹).

۱-۶-۲- تعاریف عملیاتی:

فرایند آموزشی: در این تحقیق منظور جریان یاددهی-یادگیری، فرایند ساختی-سازمانی و فرایند پشتیبانی دانشگاه پیام نور به شهر می باشد

ارزشیابی: در این تحقیق مقصود از ارزشیابی، فرایندی است که به جمع آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات مربوط به فرایند دانشگاه پیام نور به شهر به منظور تعیین میزان تحقق اهداف می پردازد.

ارزشیابی آموزشی: در اینجا به فعالیت رسمی جهت تعیین کیفیت اثر بخشی یا ارزش فرایند دانشگاه پیام نور به شهر مورد نظر است

ارزشیابی فرایند: فرایند قضاوت درباره عملیات و فرایند اجرایی دانشگاه پیام نور به شهر می باشد که در این رابطه سه دسته از فرایندها و عملیات اجرایی را می توان در نظر گرفت:

¹³.Indicator

¹⁴.Payam Noor University